

esse a Deo, non permissive tantum, sed active et originaliter. Denique, eadem proprietate qua Scriptura dicit Deum facere ut faciamus aut velimus, indifferenter intelligendum erit de bonis ac malis operibus, ac voluntatibus, juxta istorum sententiam, qui existimant illa omnia dici propter efficacitatem illius motionis. Unde tandem sequitur non minus esse opus Dei proditionem Judæ, quam conversionem Pauli; quia utriusque unica et efficacissima radix est motio illa Dei, quæ ita prædeterminavit Judæ voluntatem, sicut Pauli. Hæc autem omnia damnat Concilium; in quo est considerandum non loqui tantum de malitia proditionis, sed de ipsomet proditionis opere, quatenus per veram et propriam effectorem fieri potest. Quod adverto, ne quis putet habere locum subterfugium dicentium Deum, non tantum permitiendo, sed etiam positive movendo et determinando voluntatem, operari actum malum, ut actus positivus est, malitiam autem tantum permittere. Quamvis enim hæc responsio in seipsa repugnantiam involvat, quia non potest dici solum permittere malitiam, qui efficaciter inducit ad actum a quo est inseparabilis malitia, respectu Concilii impertinens est, quia de actionibus ipsis loquitur, quatenus Deo attribui possunt, vel non possunt, nec debent.

Ex aliis Conciliis nonnulla etiam afferri possunt, quæ cum prædicta doctrina Concilii Tridentini concordant, quanquam nullum eorum tam clare et distincte locutum fuerit; quia ante nostra tempora non fuerat exorta aut divulgata hæresis (ut ita dicam) quæ per excessum, sub specie extollendi gratiam, erraverit. Licet enim ante Pelagium Manichæi et alii hæretici negaverint liberum arbitrium, non eo titulo ut commendarent Dei gratiam, vel quia crederent gratiam impedire usum libertatis naturalis, sed quia nullam libertatem agnoscebant, et fato omnia subiciebant; postea vero Pelagius, agnoscens libertatem naturalem, non putavit posse cum vera gratia ejusque necessario adjutorio componi, et ideo gratiam negavit. Ac propterea Pontifices, et Concilia quæ contra illum scripserunt, circa defensionem gratiæ morantur; de libertate autem nihil aliud dicunt quam per gratiam adjuvari potius quam auferri. Postea vero exorti sunt Lutherus et Calvinus, qui, specie exaggerandi gratiam, liberam cooperationem voluntatis humanæ in operibus bonis negarunt, vel omnino efficientiam voluntatis inficiendo vel

auferendo, ut fecit Lutherus, vel, relicta efficientia naturali et physica, negando indifferentiam et dominium circa illam efficientiam, ac potestatem voluntatis se flectendi in alterutram partem, ejusque determinationem, seu inflexionem ad alterutram partem (ut Calvinus loquitur) soli efficacitati gratiæ ac Dei tribuendo. Et ideo necessarium fuit Concilium Tridentinum hos errores distinctius damnare, et potestatem agendi et non agendi in voluntate humana circa supernaturalia opera defendere, etiam postquam ad illa præstanda per divinam gratiam mota et excitata est; consequenter necessarium illi fuit damnare illam fucatam gratiæ commendationem et nimiam efficacitatem. Quamvis autem priora Concilia de hoc genere gratiæ et efficaciæ expresse non tractaverint, illud tamen ex eis magnum sumitur argumentum, quod, defendentes et extollentes gratiam contra Pelagium, nullam illius proprietatis vel efficacitatis gratiæ ad determinandam voluntatem hominis mentionem fecerunt. Quod maxime videre licet in Concilio Milevitano, contra Pelagium præcipue congregato; nam in canone tertio definit gratiam Dei non solum dari in remissionem peccatorum, sed etiam in adjutorium bene operandi. Et in canone quarto definitur hoc adjutorium non consistere in sola lege et doctrina, sed etiam in virtute quæ nobis datur, ut quæ faciendâ noverimus, diligamus, et facere valeamus. Et canone quinto additur hoc adjutorium esse simpliciter necessarium, et non solum ad melius esse, sed ad facilius operari; et nihil aliud de auxiliis gratiæ docet, quod ad præsens pertineat. In illis autem nullum est vestigium motionis prædeterminantis sola sua efficacia; imo ipsum adjutorii nomen illam excludit, ut recte Concilium Tridentinum declarat.

Postea congregatum est Concilium Arausicanum secundum contra reliquias Pelagiani erroris, addiditque quod tunc necessarium fuit, gratiam non dari ex merito hominis, neque intuitu alicujus operis, quod homo ex se habeat, atque ita initium salutis esse ex gratia, et non ex libero arbitrio. Præter hoc vero nihil dicit quod illam efficacem determinationem indicet, sed potius cooperationem ipsius liberi arbitrii semper requirit. Et in canone septimo ait hominem non posse consentire sine illuminatione et inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo. Ubi non prædeterminationem dicit, sed suavitatem, quæ longe diversum modum

inclinationis et inductionis sonat; nam si totam determinationem sua potestate efficit Deus, quomodo suaviter inducit voluntatem, ut ipsa consentiat, imo quomodo potest voluntati ipsi tribui consensus, si per talem determinationem ab ipsa extorquetur. Unde in canone vigesimo tertio dicit, quando justii divinæ serviunt voluntati, volentes facere quod Deus vult, eorum tamen voluntatem a Domino præparari: non dixit determinari, sed præparari, seu congrue disponi, quod per gratiam vocationis et divinæ inspirationis fit. Et ita canone vigesimo quinto docet nullum posse credere aut diligere sicut oportet, nisi eum gratia divina prævenierit. Cum qua gratia subdit inferius omnes baptizatos, Christo auxiliante et cooperante, posse quæ ad salutem pertinent adimplere, si laborare voluerint. Quod profecto dici non posset si auxilium prædeterminans esset necessarium, quod in hominis non esset potestas, ut satis in superioribus explicatum est. Ibi etiam damnat dicentes esse aliquos divina virtute et potestate prædestinatos ad malum; quod profecto necesse est ut asserant qui putant non minus præfieri a Deo mala opera quam bona, et ad utraque determinari voluntatem humanam potestate divina. Ac denique sæpe ibi meminit prævenientis et adjuvantis gratiæ, et aliam non agnoscit.

Maxime vero concordat cum definitionibus Concilii Tridentini doctrina Concilii Senonensis, quod licet Provinciale sit et ante Concilium Tridentinum fuerit coactum, tamen facta est occasione pullulantium hæresum Lutheri et sequacium, ut in ejus initio dicitur, et ideo de puncto quod tractamus clarius quam antiquiora Concilia est locutum; multumque ejus auctoritatem commendat, quod Concilium Tridentinum illius doctrinam commendasse et approbasse, imo et imitatum fuisse videtur. Igitur in decretis fidei, capite decimo quinto, cum definisset esse in nobis veram libertatem ac libertatis usum, subjungit: *Neque enim liberum arbitrium asserentes, divinam excludimus propterea gratiam, quod illi (id est Lutherani) toties falso imponere non verentur, atque hoc fumo credulorum oculos præstringere; sed juxta Sacram Scripturam eo extendimus, ut voluntas humana misericordie prævenientis auxilio suffulta, et interiori quodam et occulto secretioris inspirationis afflatu contacta, sese convertat in Deum, Deo appropinquet, et ad veram illam gratiam se præparet, qua tandem accepta sit ad vitam*

æternam. Neque tamen tanta gratiæ necessitas libero præjudicat arbitrio, cum illa semper sit in promptu; et infra: Nec denique tale sit trahentis Dei auxilium, cui resisti non possit. Et alia, quæ in eandem sententiam prosequitur, nostram sententiam apertissime docent. In his autem quæ retulimus, primo considerari potest quod post prævenientem gratiam per inspirationem internam et occultam non agnoscit necessitatem alterius prævenientis gratiæ, quæ a solo Deo sit, sed immediate expectari, ut voluntas sese convertat cum ejusdem gratiæ adjutorio; non ergo agnoscit auxilium prædeterminans, eo vel maxime quod sese convertere, nihil aliud est quam sese determinare. Non ergo vult Concilium, voluntatem prius determinari ab alio, quam ipsa sese determinet, nisi prius excitetur et præparetur a Deo. Deinde advertendum est quod, ad salvandam libertatem circa supernaturalis actus, necessarium existimasse Concilium, ut omnis gratia necessaria ad tales actus efficiendos in promptu sit, id est, quod ita sit homini præparata et oblata, ut in ejus sit potestate illam habere. Quod de illa motione efficaci prædeterminante dici non potest. Atque hoc quidem dixit Concilium necessarium ad libertatem, quoad potestatem agendi; quoad potestatem autem non agendi, subjungit necessarium esse ut gratiæ trahentis auxilium non sit tale cui resisti non possit. Quod satis a nobis explicatum est circa canonem Concilii Tridentini superius expressum. Et consulto videtur Concilium addidisse verbum illud gratiæ trahentis auxilium, ut indicaret se loqui de omni auxilio etiam efficaci: nullum est enim in divina Scriptura verbum quo magis videatur efficacitas auxilii significari quam verbum *trahendi*. Illud etiam quod inferius addit: *Trahit quidem Deus, sed in ejus odorem currimus*, satis indicant illum tractum esse per Spiritus Sancti illuminationes et inspirationes, quarum odor spiritualiter percipi potest. Determinatio enim illa physica, quæ nihil vitale est, odorem non emittit qui percipi possit, ut post illum curramus. Denique valde considerandum est quod ait, *frustra Paulum Thessalonicensibus admonere spiritum ne extinguerent, si divinis inspirationibus homines inevitabiliter raperentur*. Nam si spiritus efficaciter determinat voluntatem, non poterit per illam extingui, et sic non est quod admoneatur; si vero spiritus frigide moveat, non determinando voluntatem, non poterit non extingui, nisi velimus dicere per se po-

tius extinctum esse quam a voluntate extinguendi, dum ad extinguendum illum vim sufficientem non adhibeat.

Ultimo addo Concilium Valentinum, sub Benedicto II tempore Lotharii celebratum. Nam in capite secundo definit malos non ideo perire quia boni esse non potuerunt, cujus contrarium ex alia sententia nos inferimus; quia si absque determinatione a solo Deo boni esse non possunt, profecto qui illam non habent, ideo mali sunt, quia boni esse non potuerunt. Et in capite tertio refert et amplectitur definitionem Concilii Arausicani, anathemate ferientis eos, qui dicunt aliquos esse divina potestate prædestinatos ad malum, videlicet ut quasi aliud esse non possent. Nam hoc etiam ex illa sententia colligimus; nam juxta illam ex se prædestinavit Deus non dare istis auxilium efficax; ergo prædestinavit non facere illos bonos, quia non fiunt boni nisi per auxilium efficax; ergo prædestinavit eos ut perpetuo mali sint, quia non possunt esse boni, nisi ipse eos faciat, nec possunt non esse mali, si non sint boni. Denique capite sexto, doctrinam de gratia per quam salvamur credentes, et sine qua rationalis creatura nunquam beate vixit, illam dicit constanti et plena fide amplectendam esse, quam Sancti Patres ex Scriptura Sacra, et Africana et Arausicana Synodus, et Pontifices Apostolicæ Sedis nobis tradiderunt. Ostendimus autem prædictas Synodos nullam gratiam physice prædeterminantem voluntatem, ut necessariam ad beatam vitam nobis tradidisse, imo multa docuisse illi necessitati et tali efficacitati repugnantia; ergo idem fuit spiritus et eadem mens illius Concilii Valentini. De Sanctis autem Patribus quos refert infra videbimus. Quia vero et maximorum Pontificum mentionem facit, de illis unum verbum hic adjiciendum est, quoniam eorum auctoritas ipsorum Conciliorum auctoritatem confirmat.

Pro divina gratia post exortam Pelagianorum hæresim, scripserunt Innocentius I, Cælestinus I et Leo I. — Scripserunt ergo peculiariter pro divina gratia post exortam Pelagianam hæresim Innocentius I, in epistola vigesima quinta, vigesima sexta et vigesima septima; Cælestinus I, in epistola prima ad Episcopos Galliarum, et Leo I in epistola octogesima quarta, et Leo IX in epistola ad Petrum Antiochenum. Ex quibus imprimis sumimus illud argumentum negativum, quod ex Conciliis fecimus, et est in hac materia ef-

ficatissimum, quia ab his Patribus omnia dogmata gratiæ vera et necessaria nobis traduntur; nullam autem faciunt mentionem auxilii prædeterminantis, nec plura requirunt quam a citatis Conciliis tradantur, nimirum, auxilium præveniens et cooperans seu subsequens, quæ ad bene operandum necessaria sunt; docentque hæc auxilia, et in universum Dei gratiam gratis nobis dari, quia initium omnis boni operis ad pietatem pertinentis, et omnis meriti, a divina gratia gratis nobis data sumi necesse est. Quod maxime intelligere licet ex epistola Cælestini, ubi summam omnes sententiæ, in quibus doctrina fidei ad gratiam pertinens continetur, referuntur ex Innocentio Papa, et Africanis Conciliis, et aliquid additur ex Zosimo Papa, quod in ejus decretis nunc non habemus. Et in fine subduntur illa verba: *Profundiores vero difficiliioresque partes occurrentium questionum, quas latius pertractarunt qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus et struere; quia ad confitendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus, quidquid secundum prædictas regulas Apostolicæ Sedis nos scripta docuerunt.* Et quamvis non sit omnino certum an hæc verba sint Cælestini Papæ vel Prosperi, quia prius videtur Cælestinus epistolam suam duobus capitibus brevibus concludere, et reliqua fuisse a Prospero addita et collecta, nihilominus et verba Prosperi per se magnam auctoritatem habent, et illa communi consensu ita recepta videntur ac nomine et auctoritate Cælestini conscripta. Unde Hormisda Papa in quadam epistola regulas illas tanquam ab Apostolica Sede emissas amplecti videtur. Itaque cum in illis nulla sit mentio prædeterminantis auxilii, saltem ex illis ultimis verbis aperte concludimus dogma illud non esse ex his quæ ad necessitatem gratiæ ejusque infallibilem veritatem pertinent. Unde cum alioqui et intellectu sit difficillimum, et adeo repugnans tum libertati arbitrii, tum sufficientiæ gratiæ sine tali determinatione, cumque consequenter inducere videatur prædestinationem ad malum quam specialiter detestatur Leo IX, in dicta epistola, merito illud dogma omnino alienum a Pontificia et Ecclesiastica doctrina reputamus.

CAPUT XXXIII.

DE ARGUMENTO SUMPTO EX ERRORE PELAGII, ET EX LIBRIS SANCTI AUGUSTINI DE GRATIA CHRISTI ET DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO.

Expendimus Scripturæ Sacræ, Pontificum et Conciliorum testimonia; accedimus jam ad sententias Sanctorum Patrum considerandas; unaquæque enim sententia eas in suum patrocinium afferre et deducere conatur. Incipimus autem ab Augustino, quoniam occasione Pelagiani erroris profundius et copiosius quam cæteri de divina gratia disputavit, ejusque doctrina in hac parte maxime est a Conciliis et Pontificibus approbata. Propter quod etiam proluxiores aliquantulum erimus in ejus sententia ac mente investiganda. Nam quod ipsum docuisse invenerimus, libentissime amplectemur; quod autem non docuit, etiam si illud aperte non negaverit, non putamus facile esse admittendum, quia credimus omnia necessaria de auxiliis gratiæ docuisse; quod autem non solum non docuit, verum etiam rejecit, seu negavit, a nobis etiam cavendum est. Quia vero ex contrario errore ejusque impugnatione magnum iudicium sumi potest de modo auxiliorum gratiæ, quæ Augustinus necessaria esse existimat, ideo ab his libris initium sumimus, in quibus maxime videtur Augustinus declarasse errorem Pelagii, et punctum omnino necessarium ad illum errorem vitandum distinctius attigisse.

Argumentum auctorum physice prædeterminationis sumptum ex errore Pelagii. — Ex hoc ergo capite, auctores physice determinationis in hunc fere modum argumentantur: Pelagius agnovit et confessus est illam gratiam internam, quæ consistit in divinis illuminationibus et inspirationibus, et per eam præveniri hominem et excitari ut operetur, et juvari cum operatur, et nihilominus damnatur ab Augustino, quia non admittebat auxilium quod Deus dat homini, non solum posse, sed etiam velle, et operari; ergo Augustinus ad veram gratiam confitentem judicavit necessarium ponere auxilium prævium, quod non tantum det posse, vel juvet possibilitatem naturæ, sed etiam det ipsum velle et bene agere. Ac proinde judicavit necessarium esse ut hoc auxilium infallibiliter et inseparabiliter secum afferat velle et operari. Nam si contingere posset hominem habere hoc auxilium, et non actu operari nec velle, jam tale auxi-

lium daret posse, non vero agere; ergo juvaret possibilitatem et non actionem; ergo non esset majus auxilium quam a Pelagio poneretur.

Totum hoc argumentum sumptum præcipue est ex libro primo de Gratia Christi. Nam in capite tertio illius libri, explicando errorem Pelagii, dicit illum tria in nobis distinxisse, scilicet, possibilitatem, voluntatem et actionem, et de possibilitate asseruisse esse a solo Deo. Intelligebat autem esse a solo Deo ut auctore naturæ, nam illam possibilitatem naturalem esse censebat. Fatebatur tamen esse possibilitatem invalidam, ac proinde semper indigere Dei adjutorio ad volendum bonum, malumque vincendum. Unde constat admisisse Pelagium necessitatem gratiæ adjuvantis. De præveniente vero per divinas illuminationes, addit Augustinus, in capite septimo, hæc verba ex ipso Pelagio: *Adjuvat nos per doctrinam et revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit, dum nobis ne presentibus occupemur futura demonstrat, dum nos multiformi et ineffabili dono gratiæ cælestis illuminat.* Per quæ verba, saltem per ultima, satis declarat excitantem gratiam, quam Concilium Tridentinum etiam dixit esse illuminationem per quam Deus tangit cor hominis. Unde sine dubio est gratia præveniens, etiam ex mente Pelagii, et ideo dicebat per illam juvari possibilitatem naturæ, quia prævenit ipsum velle et operari, et sublevat voluntatem ut possit perfecte velle et operari; et hoc vocavit Pelagius juvare possibilitatem naturæ. Atque ita satis videtur probata prima propositio argumenti facti, quod, scilicet, Pelagius admiserit ea auxilia gratiæ adjuvantis et prævenientis, quæ nos ponimus. Altera vero pars, nimirum improbari ab Augustino, quia non admittit gratiam efficaciter prædeterminantem hominem ad velle et operari, satis videtur probari a sufficienti enumeratione, quia nullum aliud superest caput unde cum illo contendere potuerit. Item ex ratione insinuata, quia quamdiu auxilium hujusmodi non est, juvat possibilitatem, non operationem. Item ex verbis ejusdem Augustini, præsertim c. 10, ubi post omnem declarationem gratiæ quam Pelagius afferebat, subdit: *Nos eam gratiam nolumus, id est (ut interpretor) illa contenti non sumus; istam aliquando fateatur, qua futura gloriæ magnitudo non solum promittitur, sed etiam creditur et speratur, nec solum recelatur sapientia, verum etiam et amatur, nec suadet solum quod bonum est, verum etiam*